

EN VERRE...

**Redenaars-
stoel van
de Yatmul**

PAPOEA NIEUW-GUINEA

Het mannenhuis in Nieuw-Guinea was het centrum van de gemeenschap en mocht niet door jongeren en vrouwen worden betreden. Mannen namen hier de belangrijke besluiten. Het huis was ook een schatkamer vol beelden, maskers, kostuums en muziekinstrumenten. Deze stoel met een afbeelding van een voorouder stond centraal in het mannenhuis. De spreker zette zijn argumenten kracht bij door met een bosje bladeren op de zetel te slaan. Deze stoel van het Yatmul-volk uit het stroomgebied van de Sepik, stamt uit het begin van de 20ste eeuw. Tropenmuseum, Amsterdam

Dit houten sjamanen-masker van de Tligit – een inheems volk uit de Noordwestkust van Noord-Amerika – werd in 1933 verzameld door dr. A. W. Henny. Zij was journaliste en juriste bij het Internationale Arbeidsbureau van de Volkenbond en reisde in die functie de hele wereld over. Het masker is waarschijnlijk rond 1900 geheel in de traditie gesneden. Vermoedelijk is het destijds gemaakt op commissie van de Hudson Bay Fur Company. Het is vrij zeldzaam om in een Nederlandse verzameling een object aan te treffen van een Noord-Amerikaanse volk. Er was dan ook veel interesse, voornamelijk van Canadese en Amerikaanse verzamelaars. Een collectie-eur uit New York kocht het (april 2018) voor € 8.000. **Veilinghuis De Zwaan, Keizersgracht 474, 1017 EG Amsterdam**

NOORD-AMERIKA

Topstuk bij veilinghuis De Zwaan

De man/vrouw beelden

Bij de Baule heeft ieder man of vrouw een spirituele partner in de parallele wereld, die gekoesterd moet worden om het evenwicht tussen de wereld van de levenden en die van de geesten te bewaren.

53 cm Foto Jan Visser

36 cm FotoAnja Ditzel

Foto Jan Visser

33 cm Foto Gi Mateusen

van de Baule

40 cm Foto Piet Dijk

41 cm Foto Jan Visser

Foto Jan Visser

19 cm Foto Piet Dijk

Parallele wereld

De Baule geloven in een parallelle wereld, die Blolo wordt genoemd, waarin zowel de geesten van de overledenen als van degene die nog geboren moeten worden verblijven. Voor zijn geboorte heeft iedereen een echtgenoot (Blolo bian, man, of Blolo bla, vrouw), die na de geboorte in de parallelle wereld achterblijft. Deze spirituele echtgenoot volgt de levende partner en kan het leven beïnvloeden. Als een Blolo bian/bla jaloers of boos is, kan hij/zij moeilijkheden veroorzaken.

Om de spirituele partners tevreden te houden laten de Baule door een beeldhouwer een Blolo bian of Blolo bla vervaardigen. Vervolgens zal de opdrachtgever goed voor het beeldje zorgen, offertjes brengen en er tijd mee doorbrengen. Kortom er wordt zo voor het beeldje gezorgd, zoals van een goede partner verwacht wordt. Voor het beeldje wordt een altaartje ingericht in een hoek van de slaapkamer. Hierdoor is het afgeschermd voor de ogen van anderen. Vaak is het beeldje zelf verborgen onder een witte doek. Dit afschermen gebeurt aan de ene kant, omdat het het meest private bezit is en een beeld aan kracht wint als je er niet te vaak mee geconfronteerd wordt, aan de andere kant, omdat het beeld anderen kan schaden.

Wezens van hout

De Baule noemen hun beelden Waka sran (ook wel Waka sona of Wako sona), 'wezens van hout'. Naast de Blolo bian en de Blolo bla kennen ze ook de beelden voor de natuurgeesten, de Asie usu. Deze natuurgeesten leven in het bos. Er worden rituele offers aan gebracht om te voorkomen dat ze bezit van je nemen en je als medium gaan gebruiken.

Beide beeldensoorten zijn nauwelijks van elkaar te onderscheiden wanneer zij buiten hun context zijn geplaatst. Slechts aan de hand van het patina kan je beoordelen met welke soort

we te maken hebben. De Asie usu beelden kennen door hun offergaven (o.a. kippenbloed en eieren) een grof patina, terwijl de Blolo bian/bla beelden een glad patina kennen, omdat zij door de aardse epartner worden aangeraakt en verzorgd (o.a. met palmolie).

Om de geesten, die in de beelden huizen, te behagen zijn de beelden gemaakt volgens het bij de Baule heersende schoonheidsideaal: een naar verhouding groot hoofd met verzorgd kapsel en baard, een lange nek, een rechte rug, ronde kuiten en dijën, doorgaans grote handen en voeten, soms deemoedig neergeslagen ogen of juist een heel serene gezicht en een gedoseerd aantal scarificaties.

Verstoorde relatie

Problemen, die de gemeenschap dan wel de privépersoon ondervindt (mislukte oogst, ziekte, geldzorgen), kennen hun oorzaak in een verstoorde relatie met de natuurgeesten en/of de spirituele partner in de andere wereld. Via de waarzegger/medicijnman, de intermediair tussen mensen

en geesten, worden de oorzaken hiervan achterhaald tijdens rituele ceremonies. De betreffende natuurgeesten worden naar het dorp gelokt en vervolgens gepaaid met offers. De Asie usu beelden spelen hierbij een belangrijke rol.

Voor meer privé-leed wordt de Blolo bian/bla verantwoordelijk gesteld. De waarzegger wordt gevraagd hoe de relatie met de spirituele partner hersteld kan worden. In de meeste gevallen moet er aan het beeld geofferd worden.

Grote aantallen

Het aantal beelden en maskers van de Baule in westerse verzamelingen en musea is enorm. Ook op veilingen is het Baule aanbod zeer groot. Hetgeen niet zo verwonderlijk is, als je bedenkt dat er meer dan een miljoen Baule zijn en

dat een tiende daarvan zich een partner uit de parallelle wereld kon veroorloven. Vele oude (en nieuwe) beelden zijn uiteraard verloren geraakt maar niettemin zijn er enorm veel van zowel oude als recente datum (waarvan vele authentiek omdat de cultus nog steeds in ere wordt gehouden). Naar verhouding is er veel bekend over de rituelen van de Baule dankzij Susan M. Vogel, een Amerikaanse wetenschapper die jarenlang bij de Baule heeft geleefd. Ze heeft dit beschreven in het standaardwerk *Baule: African Arts, Western Eyes*.

johnlpeters@ziggo.nl

De gebruikte bronnen staan vermeld op pagina 21.

Twee spirituele echtgenoten, die als amulet bedoeld zijn. Terwijl de afmetingen van de in dit artikel afgebeelde Blolo bian/bla-beelden variëren van 19 tot 53 cm, zijn deze amuletten slechts 5 en 8 cm groot.

Foto Gi Mateusen

